

Hyvinvointitoimialan talouden tasapainotustoimet ja toiminnan kehittäminen vuosina 2027–2029

Kunnalle lakisääteiset kulttuuri-, kirjasto-, nuoriso- ja liikuntapalvelut muodostavat merkittävän kokonaisuuden kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä sekä kuntalaisten arjessa. Niiden merkitys ulottuu yksittäisiä palveluja laajemmalle: ne vahvistavat kuntalaisten toimintakykyä, osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja viihtyvyyttä sekä tukevat osaltaan kunnan elinvoimaa, vetovoimaa ja pitovoimaa. Toimialan merkitys ei ole vain palvelujen tuottamista, vaan myös kunnan ulkoisen ja sisäisen näkyvyyden rakentamista tapahtumien, kulttuurin, liikunnan ja muun toiminnan kautta.

Ehkäisevien palvelujen vähentäminen voi tuoda lyhyellä aikavälillä säästöjä, mutta samalla se voi pitkällä aikavälillä lisätä muiden palvelujen tarvetta, heikentää kuntalaisten hyvinvointia ja vähentää kunnan vetovoimaa. Tämän vuoksi säästötoimenpiteiden kokonaisvaikutuksia tulee arvioida lyhyen aikavälin talousvaikutusten lisäksi myös pidemmällä aikavälillä.

HYTE-työn vaikutus kunnan talouteen

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on kunnan lakisääteinen tehtävä, ja sen merkitys korostuu myös kunnan talouden näkökulmasta. Kunnan HYTE-työn toteutuminen ja tulokset vaikuttavat osaltaan HYTE-kertoimen kautta kunnan valtionosuuteen. HYTE-kerroin toimii taloudellisena kannustimena kunnille hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen järjestelmälliseen toteuttamiseen.

Tämän vuoksi ehkäiseviin palveluihin kohdistuvia säästöjä tulee tarkastella myös niiden mahdollisten vaikutusten näkökulmasta kunnan HYTE-työhön, HYTE-kertoimen perusteella määräytyvään rahoitukseen sekä pitkän aikavälin palvelutarpeisiin. Säästö, joka heikentää ehkäisevän työn edellytyksiä, ei välttämättä merkitse kunnalle vastaavaa nettosäästöä kokonaisuutena.

Kunnan tulee vahvistaa tiedolla johtamista ja seurata nykyistä systemaattisemmin HYTE-työn tavoitteita, tuloksia ja taloudellisia vaikutuksia laajasti eri toimialojen kesken. HYTE-kertoimen indikaattoreiden ja muiden hyvinvointia kuvaavien tietojen tulisi olla osa talousarvion ja toiminnan suunnittelua sekä päätösten vaikutusten arviointia.

Monialainen yhteistyö ja tuottavuus

Palvelujen kehittämisessä tulee vahvistaa monialaista yhteistyötä sekä kunnan eri toimialojen että kunnan, hyvinvointialueen, järjestöjen, seurojen ja muiden yhteistyötahojen välillä. Hyvinvointia ja toimintakykyä edistäviä tavoitteita voidaan saavuttaa tehokkaammin, kun eri toimijoiden osaaminen, resurssit ja palvelut muodostavat toisiaan tukevan kokonaisuuden.

Monialainen yhteistyö mahdollistaa myös päällekkäisen toiminnan vähentämisen, palvelujen yhteisen suunnittelun ja resurssien tarkoituksenmukaisemman kohdentamisen ilman, että kuntalaisille tärkeistä palveluista tarvitsee ensisijaisesti luopua.

Mikäli säästöjä joudutaan tekemään, tulee ensisijaisesti tarkastella toimintatapoja, rakenteita, johtamista, työhyvinvointia ja monialaista yhteistyötä ja resurssien käyttöä. Tavoitteena tulee olla kustannusten hallinta ja toiminnan tuottavuuden parantaminen tavalla, joka tukee **myönteistä kehitystä ja turvaa kuntalaisille tärkeät lakisääteiset palvelut**.

Talouden tasapainottamisen tulee perustua pitkäjänteiseen, ennakoivaan tarkasteluun sekä tiedolla johtamiseen. Säästöjä tulee ensisijaisesti hakea rakenteellisista, monialaista yhteistyötä vahvistavista ja tuottavuutta parantavista ratkaisuista, ei ehkäisevien peruspalvelujen

heikentämisestä. Samalla tulee tarkastella mahdollisuuksia lisätä ulkopuolista rahoitusta sekä hyödyntää nykyisiä henkilöstö- ja tilaresursseja mahdollisimman tehokkaasti.

Hyvinvointitoimialan näkökulmasta talouden tasapainottamisen tavoitteena tulee olla toimintakulttuurin ja rakenteiden uudistaminen siten, että kunnan palvelut ovat tulevaisuudessa vaikuttavia, kustannustehokkaita ja kuntalaisten tarpeisiin vastaavia.

Näin voidaan samanaikaisesti vahvistaa kunnan talouden kestävyyttä, kuntalaisten hyvinvointia ja kunnan elinvoimaa sekä huolehtia siitä, että kunta hyödyntää mahdollisimman hyvin HYTE-työn perusteella määräytyvän rahoituksen mahdollisuudet (valtionosuudet, HYTE-kerroin).